

danes, ko nimamo niti seminarjev niti slovstvenih učbenikov, v razredu pogosto bolj učimo kot vzgajamo, na drugi strani pa, da mladini v višji docela manjka glasbene in likovne vzgoje. Kakor pa naj srednja šola skuša dijaku že v nižji nuditi zaokroženo praktično politehnično znanje, tako si moramo v skrbi za harmoničen razvoj mladega rodu prizadevati, da bo deležen tudi celostne estetske in humanistične vzgoje. Pomislimo, da se danes vsa glasbena in likovna vzgoja na naših šolah omejuje na nižjo, kjer so dijaki za vsakršno teoretično razmotrivanje in globlje vrednotenje še očitno nezreli, v višji pa o teh stvareh, ki bi jih razumsko in čustveno lahko mnogo popolneje dojeli in bi tudi ugodno vplivale na rast njihovega značaja in nazorov, ne slišijo skoraj ničesar. In tako se dogaja, da premnogi absolventi naših srednjih šol in celo univerze odhajajo in življenje brez pravega odnosa do umetnosti, da resnične estetske vrednote zamenjujejo z ničvredno plažo in kičem, da v gledališče zahajajo le iz nekakšnega meščanskega snobizma in mode, da v glasbi ne poznajo in priznajo drugega kot importirani jazz ter ob mehanizaciji in tempu naše dobe ostajajo neredko prazni, sebični in surovi, brez žlahtnega človeškega jedra v sebi. Ne tvegajmo enostranske, zgolj športno-tehnične vzgoje naše mladine; naš vzor mora biti telesno zdrav in odporen, tehnično izurjen in poraben, a tudi duhovno bogat človek z razvitim okusom za plemenito lepoto. Sodim, da je le v glavnih potezah nakazana misel, ki bi se dala brez večjih težav in stroškov uresničiti, za našo narodno in družbeno skupnost toliko pomembna, da bi jo v okviru reformirane višje gimnazije in srednjih strokovnih šol kazalo resno upoštevati.

J. M.

SE ENA HOMERSKA PRISPODOBA PRI PREŠERNU

Dr. J. Kastelic je v svoji disertaciji »Antični snovni elementi v Prešernovem Sonetnem vencu« opozoril, da je Prešernova prispodoba s hudournikom v Uvodu h Krstu pri Savici (Ko se neurnik o povodnji vlije, iz hriba strmega v doline plane...) posneta po Homerju, Ilias V 88 ss (DiS LV, str. 119).

Omenjeno prispodobo najdemo pri Homerju večkrat, najmanj na sedmih mestih (v IV., XI., XIII., XVI., XVII. in dvakrat v V. spevu Iliade). Domnevam, da je Prešeren ni povzel iz V., marveč iz XI. speva. Predvsem je od vseh Homerjevih variant prispodobe s hudournikom ta vsebinsko najbolj podobna Prešernovi; prispodoba v V 88 ss govori o reki, prispodoba v XI 492 ss pa o pravem hudourniku. Dalje tudi dvomim, da je Prešeren prebral Iliado v celoti, zlasti pa V. spev, ki ga bero skoraj samo poklicni homeroslovci. Skoraj gotovo pa je poznal XI. spev, ki že od antike pa do danes velja kot najlepši primer Homerjeve mojstrske tehnike v opisovanju bojev.

In še en argument je, ki me utrjuje v tej domnevi: v neposredni bližini Prešernove prispodobe s hudournikom je še neka druga — prispodoba z žetvijo:

Ko zor zasije na mrličev trope,
leže, k' ob ajde žetvi, al pšenice
po njivah tam leže snopovja kope.

Prav tako najdemo tudi v XI. spevu Iliade poleg prispodobe s hudournikom (492 ss) — prispodobo z žetvijo (XI 67—69, v Sovretovem prevodu):

Kakor ob žetvi ženjci, gredoč si s koncev nasproti,
žanjejo v ravnih redeh, na njivi moža bogatina,
klasje pšenice, ječmena na gosto jim pada pod srpi.

Tako Homerjeva kot Prešernova podoba hudournika sta močno razgibani, dinamični. T. Šifrer je v eseju »Čop in Prešernov Krst pri Savici« opozoril, da se pri Prešernu dinamična razgibanost kaže tudi na zunaj, v rimah, ki so od prve do zadnje sami glagoli: vlije, plane, ovije, gane, omaga (LZ LV, str. 377 ss).

Ob podobi žetve pa čutimo, da je med Homerjem in Prešernom precejšnja razlika. Homerjeva podoba žetve je prav tako dinamična, Homer-

jeva podoba sploh ni mogla biti drugačna, kajti Homerjeva narava je vse-skozi dinamična: »die Natur Homers ist durch und durch dynamisch« (Schadewaldt).

Nasprotno pa je Prešernova podoba žetve izrazito statična; ni naključje, da je tukaj v treh zaporednih verzih trikrat glagol »ležati« (vv. 74—76). Dinamika krvave bitke se poleže v statiki zadnje podobe in tako je skoraj neopazno narejen prehod od razgibanih tercin k mirnejšim oktavam samega »Krst«. Tudi statiko te podobe je Prešeren izrazil na zunaj. Če je glagol nosilec dinamike, tedaj je samostalnik nosilec statike v stavku; kakor so v rimah prve podobe sami glagoli, tako so v rimah druge podobe, pa tudi sledečih verzov, sami samostalniki: trope, pšenice, kope, polovice, malike, lice.

Seveda je mogoče, da je bila Prešernu prispodoba z žetvijo znana tudi od drugod, n. pr. iz slovenske narodne pesmi. Najdemo jo v pesmi »Alenčica, sestra Gregčeva«, ki se nam je ohranila prav v Prešernovi redakciji (Štrekelj SNP I, 1, str. 98):

Turčine seka vse okrog,
da tolko jih za njo leži,
ko snopja za ženjicami,
al drobne trave spod kosa...

Najdemo jo tudi v pesmi »Kralj Matjaž in Alenčica«, ki jo je Prešeren prav tako brez dvoma poznal, saj je bila natisnjena v IV. zvezku »Kranjske Čbelice« v Kastelčevi redakciji (Štrekelj SNP I, 1, str. 9).

Poleg tega je bil Prešeren seveda pesnik, poln ustvarjalne fantazije, tako da mu ni bilo treba za vsako prispodobo hoditi ravno »naposodo«: mogoče je, da so vse te paralele zgolj slučajne.

Mogoče pa je — in to se mi zdi tudi najbolj verjetno — da je Prešeren, ki so se mu njegove lastne strune zdele »preslabe peti boje vam sloveček«, preden se je lotil opisa krvavih bojov v Uvodu h Krstu, še enkrat prebral nedosegljivo mojstrovino v opisovanju bojov — XI. spev Iliade. *Kajetan Gantar*

O NERABNEM IZRazu *GORSKA PALICA

Kolikor vemo, se je pojavila do zdaj beseda *palica* -e ž samo enkrat v slovenskih virih kot izraz, ki naj simbolično pomeni oblast oziroma območje oblasti. V »dolžnem listu« z dne 15. aprila 1630, ki ga je objavil in ocenil *Vatroslav Oblak* v svoji razpravi *Trije rökopisi slovenski*, LMS 1887, str. 313, zastavlja kupec Jurko Jagodič v varstvo kupnine kupljeni vinograd in vrhu tega še svoja dva stara vinograda, »katery aden y ta drugy fe Vgory Werzhizah pod *palico Nemshke Hishe Vmetliky* aden pollag Lukefha Jagodizha ino mathye Telhaka Vinogerdou Lelhezhy a ta drugy ie pollag martina Heruata Vinogerdta tudj lelhezh«. Z besedami »pod *palico* Nemške hiše v Metliki« je v tem zastavnem pismu izraženo, da sta vinograda, ki ju ima kupec Jurko Jagodič še od prej, v vinski gori, imenovani Vrčice, ki je *pod oblastjo Nemškega viteškega reda v Metliki kot gorske gospoščine*. Jezik dolžnega lista je označil V. Oblak za belokranjščino, pomešano s kranjščino in hrvaščino.

Pod vplivom te belokranjske listine je pokojni profesor *Metod Dolenc* v svojih spisih o gorskem pravu zelo rad rabil besedo *palica* -e ž kot strokovni izraz, ki v prenesenem pomenu zaznamuje oblast, s časom pa jo je, okiteno s prilastkom, potrdil za edino pravišnji strokovni izraz gorskega prava kar v dveh oblikah: najprej v obliki **gorska palica*, pozneje pa včasih tudi v obliki **vinogorska palica*. V obliki **gorska palica* se ta termin širi in preti vdreti tudi v leposlovje.

Pri južnih Slovanih ne najdeš slovarja, ki bi poznal besedo štap -a m ali besedo *palica* -e ž kot izraz, ki simbolizira pojem oblasti. Med slovenskimi slovarji se je tega vprašanja nekoliko dotaknil Wolfov slovar (II, str. 1526), toda le tako, da je nemška rečenica »unter Eines Stabe stehen« pravilno prevedena z besedami »*biti pod oblastjo (tudi sodno oblastjo) kogar*«. Mat. Cigale je s tem izrazil, da pomeni Nemcem beseda *Stab* simbolično tudi